

Voormalig klooster binnenstebuiten gekeerd

Iets buiten het centrum van Deventer staat het voormalige klooster en ziekenhuis St. Jozef, onlangs verbouwd tot een modern gezondheidscentrum met onder meer een bloedbank, een huisartsenpraktijk, een apotheek, een praktijk voor verloskunde, voor fysiotherapie en voor podotherapie. Het ontwerp van One Architecture onthult wat in de jaren '50 moest worden verborgen: het klooster met zijn katholieke bakstenen uiterlijk was eigenlijk een hedendaags gebouw, gemaakt met moderne technieken.

Het klooster stamt uit 1952, de tijd van de wederopbouw. Het complex had overeenkomstig de typologie van kloosters een iet-wat gesloten karakter. Wat betreft materiaalgebruik en vormentaal vormden het klooster en de woonwijk waarin het ligt echter een homogeen geheel. Het uit 'eerlijk' baksteen opgetrokken gebouw was door architect Jan van der Laan voorzien van een bescheiden detaillering – een mengeling van Renaissancistische en jaren vijftig vormgeving. Het St. Jozefziekenhuis – waar katholieke patiënten werden verpleegd – ging later samen met het Geertruidenziekenhuis op in het Deventer Ziekenhuis, dat in de zomer van 2008 verhuisde naar een nieuw onderkomen aan de rand van de stad. Aan architect Matthijs Bouw van One Architecture en zijn team de taak om St. Jozef met zijn complexe kruip–door–sluip–door–structuur en zonder centrale hoofdingang, om te vormen tot een centrum dat voldoet aan moderne eisen ten aanzien van circulatie, hygiëne, verlichting en klimaatbeheersing.

Onorthodox

Veel tijd voor het verbouwingsproces was er niet. Samen met de recent verkregen status van Rijksmonument maakte dit de bouwopgave nog eens extra ingewikkeld. Bij de verbouwing is zoveel mogelijk uitgegaan van handhaving van de bestaande hoofdstructuur: een kapel, gekoppeld aan een gebouwencomplex rondom een aantal binnenhoven. Gesitueerd aan een kruising van twee wegen is het complex aan één zijde door een ruim grasveld gescheiden van een drukke verkeersader, om zo het religieuze gebouw enigszins te isoleren van het gewoel van het stadsleven. Aan de andere zijde, waar de nieuwe hoofdingang werd gepland, grensde de bebouwing direct aan de rooilijn. Daarmee

FOTO LINKS (Foto Marcel van der Burg)

Het centrale trappenhuis in de voormalige kapel

FOTO RECHTS (Foto Marcel van der Burg)

Exterieur

Opdrachtgever **Deventer Ziekenhuis**
Ontwerp **One Architecture, Amsterdam; M. Bouw, B. Aptroot, S. Luckers, B. v. Vlaenderen, B. Labuhn, S. Maaroufi, M. Popovic, C. Boeker, N. Greiner, E. Huber, H. Brinkhaus, T. Walser**
Interieur algemene ruimten **One Architecture**
Coördinatie interieur praktijken **One Architecture**
Interieur praktijken **One Architecture, Graziosi Progetti, SW Architecten Adviseurs, Walter & Martijn Ontwerpers**
Kunst **Berend Strik**
Interieurbouw en lampen **IBP Interieurbouw., Twello**
Bewegwijzering **Vanessa van Dam**
Tuinontwerp **Inside Outside/Petra Blaisse (nog niet uitgevoerd)**
Bouwtechnisch adviseur hergebruik **ABT, Velp**
Aannemer **Nikkels bouwbedrijf, Wilp**

diende zich een parkeerprobleem aan, dat werd opgelost door de amputatie van een groot deel van de voormalige verpleegstersvleugel – een ingreep die onmiddellijk in het oog springt als men het gebouw nadert. De contouren van de oorspronkelijke vleugel zijn bij wijze van grap zichtbaar gehouden in de bestrating van de nieuwe parkeerplaats. Een dun plakje van de vleugel bleef staan, om de beslotenheid van de achterliggende tuin te waarborgen en ruimte voor kantoorfuncties te creëren. De doorsnede van de voormalige vleugel werd afgedicht met helder glas, waardoor de bezoeker als het ware direct een blik in het bouwlichaam kan werpen.

Hier wordt de ontmaskering van het gebouw duidelijk. Er heeft een onorthodoxe ingreep plaats gevonden aan een, bij nader inzien, ook onorthodox gebouw: het eerlijke baksteen blijkt een betonnen skelet te verhullen. De vormentaal van het na-oorlogse gebouw mag traditioneel zijn, de constructie is deels overeenkomstig de moderne bouwmethode. De onderliggende nieuwe semi-dwarsverbinding tussen de twee buitenste bouwdelen huisvest de Bloedbank, die tegen de vroegere kloosteromgang is aangezet. Deze noodzakelijkerwijze blinde muur is bekleed met een relief dat samen met kunstenaar Berend Strik ontworpen werd: een in polyester beton uitgevoerde doorsnede van menselijk weefsel. Waar bij nieuwbouw de functie van het gebouw

BOVEN LINKS
Kantoorruimte in de ingekorte voormalige verpleegstersvleugel boven de Bloedbank

BOVEN RECHTS
Wachtruimte met glas in lood vensters op de verdieping. De houten bank is een erfenis van het klooster

MIDDEN
Wachtruimte op de verdieping. De raamdecoratie, ontworpen door One Architecture, is geïnspireerd op het cassettenplafond van de kapel.

ONDER
Doorsnede

vaak geduid wordt door de architectuur zelf, heeft de architect de oplossing voor deze opgave hier mede gezocht in de toegepaste kunst. Naarmate men het gebouw langer bestudeert, worden de toegevoegde lagen van betekenissen steeds duidelijker. Zo wordt de bestaande rythmische vensterindeling in de bakstenen buitenmuur van het voormalige kloostergedeelte abrupt verstoord door cementplakken, ingevuld met gebrandschilderde voorstellingen van scènes uit de medische wetenschap in de jaren vijftig, eveneens van Berend Strik. De cementplakken lijken te refereren aan het beton dat ooit verhuld was. Met opzet overlappen ze de bestaande vensterindeling, om nadrukkelijk aan te geven dat het hier gaat om een toevoeging. De plakken geven tevens aan waar de wachtruimtes van een aantal praktijken op de verdiepingen gesitueerd zijn. Hiermee wordt het gebouw opnieuw in figuurlijke zin binnenstebuiten gekeerd.

Ontsluiting

Een volgende opgave was het creëren van een adequate circulatieruimte en transparantie in het gebouw. Links van de Bloedbank kwam een centrale hoofdingang voor de verschillende praktijken. Op de verdieping is een lichthof gecreëerd, door een

gat in de vroegere keukenvloer te zagen die de ruimtes beneden van licht en lucht voorziet. De gangenstructuur is verlegd en grenst nu aan de voormalige binnenhoven, om te zorgen voor een duidelijke logistiek en een royale lichtinval. De toren die vroeger slechts toegang gaf tot de kapel, doet nu dienst als entree van waaruit men de diverse praktijken en de apotheek kan bereiken. Opnieuw staat men hier oog in oog te met een forse ingreep. De twee betonnen verdiepingvloeren zijn verwijderd, zodat men recht in de toren kijkt. Waar de toren vroeger alleen van buiten zichtbaar was, is deze nu ook van binnen te beleven. Restanten van de vloeren zijn zichtbaar gehouden, als getuigenis van wat ooit was.

Vanuit de toren betreedt men de voormalige kapel. Deze is deels ingevuld met een nieuw, monumentaal trappenhuis, uitgevoerd in hout en strak wit plaatmateriaal, en door een nieuwe houten wand met vensteropeningen gescheiden van de rest van de kapel. Een apotheek van Mediq is de gelukkige gebruiker van deze

imposante ruimte, die geheel in originele staat is gebleven. Bij de meubelopstelling en uitlichting van de vitrines is uitgegaan van een maximale beleving van de sfeer en de ruimte van de kapel. De toepasselijke kruisvormige lamparmaturen boven de balies horen bij het bestaande huismeubilair van Mediq. Evenals bij de Bloedbank van Sanquin en de huisartsenpraktijk op de begane grond bracht de gebuiker haar eigen huisstijl mee, maar voerde One Architecture de regie over de aansluiting van individuele onderdelen op de totaalinrichting. Zo sluit de donkere houttint die verwerkt is in het baliemeubilair aan bij de overwegend donkere houttinten die zijn toegepast in de rest van het gebouw. Deze tinten zijn geïnspireerd op de houtsoorten van de bestaande kloosterdeuren en de kozijnen.

Een uitzondering vormt het interieur van de huisartsenpraktijk, dat geheel is uitgevoerd in een lichte houttint. Het warme en lichte kleurgebruik in deze ruimte compenseert de geringe natuurlijke lichtinval. De nieuwe overkapping die door middel van een glazen sleuf bewust los van de omringende muren is gehouden, voorziet in enig daglicht en maakt een blik in het hof mogelijk. Opnieuw wordt de buitenkant als het ware naar binnen gehaald.

De verdiepingen zijn, behalve via het trappenhuis in de kapel, bereikbaar door middel van een lift. Bij aankomst boven in de wachtruimtes van de verschillende praktijken die rondom de hofstructuur zijn gerangschikt, blijkt dat ook hier op een verrassende manier het spel van spiegeling is doorgevoerd. De cementvlakken die aan de buitengevel de posities van de verschillende praktijken aangeven, worden binnen weerspiegeld door middel van grote vlakken houtfineer, die tegelijk voor een aangename contrastwerking in het interieur zorgen.

www.onearchitecture.nl

BOVEN LINKS
De apotheek van Mediq in de voormalige kapel; het meubilair hoort bij de huisstijl van Mediq

BOVEN RECHTS
Plattegrond

ONDER
Doorzicht naar de wachtkamer van de huisartsen